

2021-03-10

Vår referens: Mia Ahlgren
mia.ahlgren@funktionsratt.se

Funktionsrätt Sveriges bidrag till Agenda 2030 inför FN:s politiska högnivåforum HLPF 2021

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är ett samarbete för 46 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 människor. Vårt mål är ett samhälle för alla. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt – rätten för personer med funktionsnedsättningar att fungera på jämlika villkor i samhällets alla delar.

Funktionsrätt Sverige bidrar med **funktionsrättsperspektiv, jämlikhet och inkludering** i genomförande av de globala målen. Vi har samordnat civilsamhällets rapport [Respekt för rättigheter?](#) om hur Sverige lever upp till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Konventionen har koppling till flera av målen som rör fattigdom (artikel 28), hälsa (artikel 24, 26 med flera), utbildning (artikel 24), arbete (artikel 27 och 28), hållbara städer (artikel 9, 20), minskad ojämlikhet, inkluderande samhällen och partnerskap (många artiklar i konventionen). Vi har också bidragit till det internationella arbetet med funktionsrättsperspektiv på **samtliga mål**, även de som rör miljömässig hållbarhet.

Exempel på pågående arbete för att nå globala målen

Under det senaste året har vi medverkat i **standardisering för kommunernas arbete med att genomföra de globala målen** och försöker koppla samman det med europeiska och internationella initiativ om bland annat **upphandling** och **universell utformning** för att uppnå synergier. Vi driver även projektet [Rätt från början](#) om universell utformning inom tre områden – bostäder, arbete och utbildning där vi samarbetar med olika aktörer inom näringsliv, akademi, offentlig och ideell sektor. I projektet [Min sexualitet min rätt](#) arbetar vi tillsammans med RFSU för att öka kunskap om och stärka rätt till sexuell och reproduktiv hälsa oavsett funktionalitet.

Pandemin synliggör sprickorna i ojämlikhet som funnits länge – dags att ta itu med dem

FN har under 2020 vid upprepade tillfällen under pandemin lyft fram #Buildbackbetter med fokus på att inkludera personer med funktionsnedsättning. FN har också tagit fram verktyg genom ett [omfattande resurspaket för att inkludera funktionsrättsperspektivet i de globala målen i syfte att uppnå synergier med staternas konventionsåtaganden](#). FN har kritiserat Sverige för bristande uppföljning av Funktionsrättskonventionen, men regeringen har inte följt de flesta rekommendationerna och uppföljningen har dessutom försämrats. **Vi saknar fortfarande data och kunskap om personer som möter funktionshinder och som hamnar utanför.** Utan kunskap om dessa hinder kan vi inte ta fram adekvata åtgärder för att sedan utvärdera effekterna av insatserna.

Ingen ska lämnas utanför men funktionsrätt är ett sidospår i nationellt genomförande av Agenda 2030

Sedan Agenda 2030 lanserades har vi arbetat för att få medverka i det nationella strategiska arbetet för att genomföra de globala målen. Vi har sökt dialog med ansvariga ministrar men hänvisats till social- respektive socialförsäkringsministern trots att vi representerar människor som lämnas utanför och hamnar allt längre efter i **flera av Agenda 2030:s delmål**.

Vi har bidragit med goda exempel som efterfrågats, lämnat förslag till nationella indikatorer och samverkat internationellt. Men våra röster når inte fram i bruset. Trots att riksdagen har beslutat om att **det nationella genomförandet ska präglas av agendans princip att ingen ska lämnas utanför**, är det just det som hänt.

Trots att vi känner till stora skillnader kopplat till risken för fattigdom, hälsa (inte minst psykisk ohälsa), utbildning, arbete, försörjning, bostäder, tillgång till persontransporter, inkludering och inflytande i samhället, saknas idag uppdelad statistik för personer som möter funktionshinder kopplad till de globala delmålen.

SCB:s rapport **Lämna ingen utanför** kompenserar inte bristerna, även om den – när det finns data – tar upp personer med funktionsnedsättning. Bilden utgörs av ett axplock av vad som finns. Sammantaget svarar rapporten inte på utvecklingen för att nå de specifika delmålen i Sverige, eller vad vi behöver veta om vilka som hamnat längst efter när uppdelade data saknas.

Förklaringen till varför vi inte tar reda på vad vi behöver veta tycks handla om kostnader. SCB fick ett [regeringsuppdrag 2019](#) för att förbättra statistiken om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. I myndighetens slutrapport till regeringen finns ett avsnitt om förslag framåt där de skriver:

”SCB har i delrapporteringen av detta uppdrag pekat ut några områden att gå vidare med. **SCB konstaterar där att med hänsyn till ökande kostnader för direktinsamling och uppgiftslämnarbördan är det mest relevanta spåret att gå vidare med att utveckla det analytiska innehållet i register och redan befintliga undersökningar.**”

Målkonflikter eller värderingskonflikter och synergier?

Det är mycket fokus på målkonflikter i Sverige, men mindre fokus på prioriteringar och värderingskonflikter. Vi ser stora problem med att kunskapen om den människorättsbaserade modellen av funktionshinder saknas. Frågor om personer med funktionsnedsättningar handlar mer om kostnader än om rättigheter. SCB:s rapport och Sveriges politik i stort präglas av ett gammalt språkbruk som för tankarna till den medicinska modellen av funktionshinder och inte, som i andra jämförbara länder, där funktionshinder är en social konstruktion där rättighetsbärare möter hinder som staten ansvarar för att ta bort.

När jämlikhetsdata diskuteras i Sverige är det oftast bara faktorer som kön, socioekonomiska förhållande eller i vilket land man är född. Funktionsnedsättning finns sällan med trots att vi känner till stora skillnader kopplat till risken för fattigdom, hälsa (inte minst psykisk ohälsa), utbildning, arbete, försörjning, bostäder, tillgång till persontransporter, inkludering och inflytande i samhället. Siffror som rör diskriminering och utsatthet för våld är också långt högre.

Försämringarna i levnadsförhållanden är kopplade till politiska beslut, budgetbesparingar och ökade kostnader för hyra, hjälpmedel mm. I rapporten Respekt för rättigheter, finns många källor samlade. Förslag till indikatorer har lämnats från oss och från FN, men de används inte. Vi menar att förklaringar som lämnas till oss om [svårigheterna att mäta](#) måste gå att lösa och kan inte vara ett godtagbart skäl till att en stor grupp i vårt samhälle inte synliggörs och därför hamnar utanför både mål och regeringens åtagande. Dessutom finns särskilda internationella expertgrupper som har arbetat med frågorna om data sedan agendan lanserades.

Inom EU-politiken ser vi exempel på att integrera tillgänglighetsfrågor inom miljömässig hållbarhet, och vi menar att funktionsrättsfrågorna på samma sätt behöver komma in i alla politikområden. Se citat¹:

“Member States should mainstream accessibility into all relevant policies and actions, notably those related to the European Green Deal, the Renovation Wave and the New European Bauhaus, and professionals should receive training in accessibility.

In 2021, as a follow-up of the Renovation Wave Communication, the Commission will revise the legislative framework related to the energy performance of buildings, which also has an impact on accessibility improvements as a result of renovation requirements.”

Exportstrategi eller en agenda för förändring?

Vår bild är att det nationella genomförandet hittills hade kunnat handla om att ta fram en exportstrategi med fokus på goda exempel att lyfta för resten av världen, istället för en samordnad strategi för att möta prioriterade utmaningar som Sverige självt står inför.

Riksdagens mål tar utgångspunkt i att Ingen ska lämnas utanför men om det ska förverkligas behövs erkännande och synliggörande av utmaningarna. **Vi som representerar de delar av samhället som står längst utanför måste involveras i besluten** om prioriteringar för att med gemensamma krafter åtgärda utmaningarna.

En fråga handlar om vad vi kan lära av andra länder. Vi behöver anta utmaningarna med ödmjukhet och vara öppna för nya lösningar. Det gäller till exempel uppdelad statistik och indikatorer. Vi har tipsat SCB om deras motsvarighet i Storbritannien. De identifierade tidigt stora gap när det gällde geografiska data och [funktionshinder](#). De tog fram en plan för att möta utmaningarna och hitta innovativa samarbeten med olika organisationer. [Brittiska statistikmyndighetens ambition att lösa luckorna tycks fortsätta på ett strukturerat sätt](#). Det finns säkert fler exempel i andra länder. [1](#)

¹ EU:s funktionsrättsstrategi som kopplas till "Green deal"
<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8376&furtherPubs=yes>

Behov av en förändringsagenda med en ledningsstruktur

Vi vill se att Regeringskansliet blir en förebild när det gäller styrning och genomförande av globala målen. Vi behöver:

- koppla genomförande till budget och data
- säkerställa att offentliga medel används till att öka jämlikhet och inkludera variationen i den mänskliga mångfalden och aldrig riskera att utestänga delar av befolkningen
- samordna processen för Agenda 2030 med att åtgärda rekommendationer från FN för genomförande av mänskliga rättigheter
- tillämpa universell utformning för att inkludera representanter för människor som sällan hörs och löper störst risk att lämnas utanför i politiska beslut och lagstiftning
- anta en plan med utvecklade indikatorer som omfattar personer som riskerar exkludering, med en förankrad analys av ökande klyftor i samhället som rör ekonomi, hälsa, utbildning, arbete, inkludering och inflytande i politiska beslut, trygghet och rättssäkerhet.

Bilaga med referenser (ett urval)

[Rapporten Respekt för rättigheter](#) (2019)

[Inspel från Civilsamhället till FN med förslag till frågelista](#) (juli 2018)

[FN:s arbete med inkluderande och hållbara städer](#) (hämtad 2018)

[Nytt mål och inriktning för funktionshinderpolitiken](#) 2017

[Rekommendationer från FN](#) 2014

[FN:s allmänna kommentar om tillgänglighet](#) 2014

Funktionsrätt Sverige tidigare inspel till Agenda 2030

[Skrivelse till regeringen med förslag om koppling mellan funktionsrättspolitik och Agenda 2030 \(november 2019\)](#)

[Samlingssida om Agenda 2030](#)

[Inspel till HLPF 2019 Ingen ska lämnas utanför](#)

[Inspel till HLPF 2018 mål 6, 7, 11, 12](#)

[Inspel till Voluntary National Review 2017](#)

[Synpunkter på handlingsplan för genomförande av Agenda 2030](#)

Funktionsrätt Sverige seminarier i urval

[Debatt om socialförsäkringen](#) och lansering av [idéskrift](#), mars 2021

[Inkluderande krisberedskap seminarier](#), februari 2021

[Rundabordssamtal om upphandling januari 2021](#)

[Webbinarieserie om Respekt för rättigheter med olika teman 2020](#)

[Kränker Sverige rätten till ett självständigt liv 17 april 2019](#)

[Uppföljning av funktionsrättskonventionen 25 maj 2019](#)

Funktionsrätt Sveriges globala engagemang i urval

[International Disability Alliance samarbete kring globala målen](#)

[ISO20400 Hållbar upphandling](#)

[Europeiskt mandat 473 Design for all](#)